

Refik Halit Karay’ın ‘Şeftali Bahçeleri’ Hikayesinin Cümle Unsurları Açısından Tahlili

Sinem UYSAL

Doctorate Student, International Burch University
Sarajevo / Bosnia and Herzegovina, sinem.uyisal@stu.ibu.edu.ba
<https://orcid.org/0000-0003-2785-6442>

Cemal Özdemir

Prof. Dr., Suleyman Demirel University
Kaskelen / Kazakhstan, cemal.ozdemir@sdu.edu.kz
<https://orcid.org/0000-0002-1166-3083>

Özet

Dil, canlılar için iletişim vasıtası ve etkileşim aracıdır. Her dilin belli başlı kural ve kaideleri bulunmaktadır. Türkçede de gramer yapısı kendine özgü özellikler taşımaktadır. Bir cümlemin kuruluşunda önemli bir yere sahip olan cümle unsurları, dildeki ana hususlardan biridir. Çünkü cümle unsurları bir metnin daha iyi anlaşılmasına olanak sağlamaktadır. Bu çalışmada Refik Halit Karay’ın Şeftali Bahçeleri adlı eseri ele alınmış ve metnin daha iyi anlaşılabilmesi için cümle unsurları tahlil edilmiştir. Hikaye Muharrem Ergin’in cümle unsurları tasnifine göre değerlendirilmiş olup çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Cümlede yer alan ana ve yardımcı unsurlardan özne, yüklem, gizli özne, zarf, yer tamlayıcısı, belirli nesne, belirsiz nesne ve cümle dışı unsur olmak üzere sekiz öge üzerinden

incelenmiştir. Çalışmada elde edilen sonuçlar tablolar şeklinde verilmiş ve gerekli yorumlamalar yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Cümle unsurları, şeftali bahçeleri, tahlil

Analysis of Refik Halit Karay's Story of 'Şeftali Bahçeleri' in Terms of Sentence Elements

Summary

Language is a means of communication and interaction for living things. Every language has certain rules and rules. Grammar structure in Turkish has its own peculiarities. Sentence elements, which have an important place in the construction of a sentence, are one of the main issues in the language. Because sentence elements allow a text to be understood better. In this study, Refik Halit Karay's work called Peach Gardens was discussed and sentence elements were analyzed in order to better understand the text. The story was evaluated according to Muharrem Ergin's classification of sentence elements, and the document analysis method, one of the qualitative research methods, was used in the study. The main and auxiliary elements in the sentence were examined through eight elements: subject, predicate, hidden subject, adverb, place complement, definite object, indefinite object and extra-sentence element. The results obtained in the study were given in the form of tables and necessary interpretations were made.

Keywords: Sentence elements, peach orchards, analyzes

Giriş

“Dil insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine has kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmaşlar sistemi, seslerden örülmüş içtimai bir müessesedir.” (Ergin, 2002). Dil insanlarla birlikte yaşamış ve yaşamaya devam eden bir canlı varlıktır. Dil, insanların duygularını düşüncelerini söylemek istediklerini sözlü olarak ifade edebilmelerini sağlar. Dil, iletişim faaliyetlerinde kullanılan biçimsel araçtır ve iki dinamik sistem arasındaki bilgi akışını temsil eder. Bu sistem, belirli bir amaç için bir araya getirilmiş ve birçok parçadan oluşan ve parçalar arasındaki uyumun varlığı düşünüldüğünde çok karmaşık bir yapıdır. (Daşdemir, 2014). Bütün yaratılan canlıların kendi içinde bir dilleri vardır. İnsanoğlunun da kullandığı bir dil vardır. Farklı coğrafyalarda, farklı milletlerde farklı kişilerce icra edilen dil farklı alfabeler kullanılsa da farklı sesler kullanılsa da işlevini yerine getirmektedir. Her dilin kendine özgü kuralları, yapısı, sesleri, alfabesi, tarzı mevcuttur. Bütün dillerde gramer yapıları ve birtakım kaideler de yer almaktadır. Türk dilinde de çeşitli dil bilgisi kuralları ve dilin kendine iye kaideleri vardır. Dilin en küçük

yapısını sesler oluşturur ve biz bu sesleri alfabedeki harflerle karşılarız. Bu seslerden kelimeler oluştururuz ve cümlelerin oluşması için bu kelimelerden faydalanırız ve bir yargı bildiren cümle böylelikle oluşur. “*Bir duyguyu, bir düşünceyi, bir isteği, bir yargıyı, bir olayı anlatmak için kurulan sözcük dizisine tümce denir.*” (Gencan, 2007) Çoğu kaynakta olduğu gibi, Gencan da cümle olarak sayılan kelimeler veya kelime öbekleri için yargı bildirmeleri gerektiğini ifade etmektedir. Bir cümlelerin bir ya da birkaç kelimeden oluşabileceğini söyleyen Gencan, ancak bir cümlelerin temel yapı taşlarının “özne ve yüklem” olduğunu savunmaktadır. Düşünceleri, duyguları, olayları, eylemleri, arzuları, kararları tanımlayan bir kelime gruplarını cümle olarak nitelendiririz. Kelimelerden yahut seslerden oluşan cümleyi, bir metnin en küçük unsuru olarak nitelendirmek doğru olacaktır. Bu cümleler bir araya gelerek metinler meydana getirirler. Cümleleri oluştururken kelimeleri gelişigüzel değil de var olan bir sisteme göre yerleştiririz. Gerektiği yerde ekleri kullanırız ve bu şekilde anlamlı bir ifade ortaya çıkarırız. Dil göstergeleri, varlıkların kendileri olmadığı gibi, varlıkları doğrudan ifade eden göstergeler de değildir. Bu işaretler, dil topluluğundaki insanların fikir birliğine dayanan hayali işaretler veya metaforlardır. Bu nedenle, her dil birimi yalnızca bir üst dil biriminde oluşur ve değer bulur. Bu nedenle, dilsel birimlerin anlamsal anlamı, üstlerindeki dilsel birime yansır. Bu nedenle, deyim birimlerinin anlamsal anlamları, üst deyim biriminde netleşir. Böylece, fonemler morfemlerle ilişkilendirilir, sözdizimsel düzeyde morfemler; Sözdizimi, metin düzeyinde anlam bulur ve metin, bağlam düzeyinde anlam bulur (Karaağaç, 2015).

Bir cümlelerin kurulmasında ve anlaşılmasında cümle unsurları ya da öğeleri olarak adlandırılan yapının bilinmesi gerekmektedir. Böylelikle cümle daha doğru oluşturulabilmekte ve istenen mesaj daha etkili verilebilmektedir.

“Cümle unsurları fiil, fail, nesne, yer tamlayıcısı ve zarftır. Yani cümlede fiil (yüklem) ile onun gerektirdiği unsurlar bulunur. Şu halde cümle hüküm ifade eden bir fiil (yüklem) grubudur. Hükümün genişliğine göre cümlede cümle unsurlarından biri ya da birkaçı olabilir.” (Ergin, 2002). Erginin’in de ifade ettiği gibi cümle unsurları anlatılmak istenen ve verilmek istenen mesaja göre farklılık gösterebilmektedir. Unsurlar kendi içinde asıl unsurlar ve yardımcı unsurlar olarak ayrılır. Asıl unsurları özne ve yüklem oluşturur, diğer unsurlar ise bu esas unsurların etrafında gelişir ve şekillenir. Zarf, yer tamlayıcısı ve nesne ise yardımcı unsur olarak nitelendirilir. Bizim dilimizde genel olarak yüklem sonda, özne ise başta yer almaktadır. Vurgulanmak istenen kelime ise yüklemden hemen önce gelmektedir. Dolayısıyla bir metindeki verilmek istenen mesaj daha net

anlaşılmaktadır. Bir metinde cümle unsurlarını yerli yerinde kullanmak metnin anlam gücünü artırmakta ve okuyucuya zevk vermektedir. Çalışmamızda Refik Halit Karay'ın Şeftali Bahçeleri adlı hikayesini cümle unsurları açısından inceledik. Hikayede Agah Efendi olarak adlandırılan Tahrirat Müdürünün hikayesi anlatılmaktadır. Agah Efendi zamanın aydın gençlerindendir ve bazı nedenlerden dolayı yurt dışında yaşamaktadır. Tanıdık birisinin yardımıyla İstanbul'a gelmiştir. Dört aya yakın hapiste kaldıktan sonra Anadolu'nun ücra bir kasabasına müdür olarak tayin edilir. Yolculuk esnasında Anadolu'yu yakından görme fırsatı yakalar ve zihninde gittiği yeri ihya etme düşüncesi oluşur. Gittiği kasaba da şenlik ve şeftalileriyle meşhur bir yerdir. Adeta zamanın lale devrini yaşamaktadır. Memurlar bu şenliklerde eğlenmekte ve şeftali bahçelerinde keyif çatmaktırlar. İlk başta Agah Efendi bu ortama arkadaşlarının ısrarına rağmen girmek istemez. Ama kasabada bir başına kalmak da çok sıkıcıdır. Bir zaman bir arkadaşının ricasını zorla kabul eder ve şeftali bahçelerine giderler. Başta yadırgadığı ortamda eğlenmeye başlamıştır ve sonunda bu hayata alışır. Kaba hakkındaki ihya düşüncesi imar planları da havada kalır. Hatta o kadar ki Agah Efendi işe bile gitmez olur. Aslında hikayede idealist bir gencin ideallerinden vaz geçip eğlenceye ve zevke dalmasından, doğu ve batının arasındaki farklardan ya da İstanbul ve Anadolu'nun ücra yerlerindeki hayatlardan bahsedilmektedir. Yazarın burada dönemi ve eğlenceye düşkün insanları eleştirdiğini görebiliriz. Hikayede güçlü tasvirler mevcuttur. Cümleler açık ve anlaşılır bir şekilde dönemin diline göre anlaşılır olarak yazılmıştır. Anlamı güçlendirmek için yazar sıfatlara bol bol başvurmuştur. Yazar canlı betimlemelerle adeta olanları gözler önüne sermiştir. Yazar okurken de ayrıca insanların zihninde muhakeme etmelerine neden olmuştur. Bu hikayenin etrafında çalışmamız gerçekleşmiştir. Araştırmamızı nitel araştırma yöntemlerinden doküman yöntemi ile hazırladı ve durum desenini kullandık. Bulgular bölümünde hikayede yer alan unsurları analiz ettik ve sonuç kısmında da bu bulguları değerlendirdik. Kısaltmalar bölümünde ise kullanılan unsurların kısa hallerini açıkladık. Çalışmamızda genel olarak Muharrem Ergin'in cümle unsuru hakkındaki görüşleri baz alınarak yapılmıştır. Amacımız hikayeyi daha anlaşılır ve okuyucular tarafından algılanmasının yüksek olmasını sağlamaktır.

Kuramsal Çerçeve

“Bir düşünceyi bir duyguyu, bir durumu bir olayı yargı bildirerek anlatan kelime veya kelime gruplarına cümle denir.” (Karahana, 2007) Dildeki kelimeleri kullanarak yargıya vardığımız en

küçük parça cümledir. Cümleler birden fazla kelimeyle kurulabildiği gibi tek kelime ile bile oluşabilir. Burada önemli olan bir yargıyı ifade edebilmesidir. Cümleler çekimli bir fiil ya da isim yardımıyla oluşturulur. Her cümlede bir yüklem bulunması gereklidir. Yüklem(fiil) yanı sıra özne(fail), nesne, yer tamlayıcısı ve cümle dışı unsurlar da bulunabilir. Cümlede yer alabilecek bu unsurlar aynı anda bir cümlede bulunabilir yahut da aynı unsur birden fazla kez yer alabilir. Asıl ve yan unsurlar olarak ikiye ayırabileceğimiz unsurlardan yüklem (fiil) ve özne (fail) asıl unsurdur. Bir cümlede özne tektir. Bazen cümle içinde gizli şekilde bulunabilir ama bunu yüklem aldıkları şahıs eklerinden anlamak mümkün olduğu için gizli özne şeklinde ifade edebiliriz. Yüklem de cümlede tek olmalıdır. Çünkü her yargı bildiren bir kelime varsa o ayrı bir cümle olacaktır. Yüklemsiz cümle olmayacağı ve öznenin bazen gizli şekillerde yer alacağı durumlar mevcuttur. Nesne, yer tamlayıcısı, zarf ve cümle dışı unsurlar yan unsurlar olarak kabul edilmektedir. Bunlar bir cümlede yer alabilir fakat bulunması şart değildir. Hatta bazı durumlarda aynı unsur birkaç kez tekrar edilebilir.

Muharrem Ergin yüklemi, fiil olarak adlandırmakta ve tanımını şu şekilde yapmaktadır;

“Cümlelerin esaslı unsuru, ana unsuru, temel unsuru, cümlelerin direğidir. Cümlelerin bütün yapısı onun üzerine kurulur. Diğer bütün unsurlar fiilin etrafında toplanan, onu destekleyen, onu tamamlayan unsurlardır. Türkçede asıl unsurun tali unsurdan sonra gelmesi prensibine uygun olarak, cümlelerin esas unsuru olan fiil daima sonda bulunur.” (Ergin, 2002)

Fiilin yani yüklem en temel öge oluşu ve diğer unsurların hepsinin yüklem etrafında şekillenmesi yüklem ana unsur olduğunu göstermektedir. Fiiller isim soylu ya da fiil olabilirler. Fiil soylu sözcükler çekimlenmiş olarak bulunurlar. Türkçe’de, cümle kuruluşunun genel yapısı, özne başta yüklem sonda olmakla birlikte dağınık bir formda da yer alabilir. Vurgulanmak istenen kelime ya da kelime grupları yüklemden önce verilir. Yüklem, cümleyi oluşturan kurucu ve temel unsur olması sebebiyle cümle içindeki başka öğelerin aldıkları değerler, yükleme olan konumlarından belirlenmektedir. Yüklem, Türkçe cümlelerde genellikle sonda bulunur ve dolayısıyla yüklem üç zorunlu bilgi unsuru içerir: Bunlardan ilki yargıyı bildirmesi, ikincisi herhangi bir kip ekiyle çekimlenmiş olması ve eylemi gerçekleştiren öznenin bilgisini içermesi.

Özne ise yüklemden sonra gelen diğer asıl unsurdur. Özneye Ergin fail adını vermekte ve şu şekilde tanımlamaktadır:

“Faili fiil yapan ya da olan unsurdur. Fiile en yakın fiilden ayrılmaz bir cümle unsurudur. Ayrıca zikredilmese bile fiilin içinde şahıs halinde ifade edilmek suretiyle varlığını tamamen hissettirir.

Daima yalın halde bulunur; cümlelerin çekimsiz bir unsurudur. Fiile yalın halde eksiz bağlanır. Fail yalnız meçhul fiilli cümlelerde bulunmaz.”(Ergin. 2002)

Burada ifade edilen meçhul fiil geçişsiz edilgen fiillerdir. Sadece üçüncü tekil şahısta kullanılır. Örnek verecek olursak; yazılır, gidilir, içilir, silinir fiillerini bu bağlamda kullanabiliriz. Bazen gerek ve lazım ifadeleriyle kurulan cümlelerde de özne bulunmayabilir. Genelde üçüncü tekil şahıs ile ifade edilen yüklemelerde fail yani özne yer almayabilir. Bunlara da örnek verecek olursak; “Yazın yaylaya çıkmalı.”, “Başarılı olmak için çalışmalı.” Şeklinde ifade edilebilir. Bazı durumlarda öznenin yüklemle birleşik olabileceğini Leyla Karahan (2007) şu şekilde ifade etmiştir: Yüklemleri birleşik fiil olan bazı cümlelerde özne, yüklem içinde yer alır. (Karahan, 2007).

Fiilin tesir ettiği nesneyi, şahsı, şeyi karşılayan cümle unsurudur. Fiillerin bir kısmı geçişli bir kısmı geçişsizdir. (Ergin, 2002). Nesne her cümlede bulunmaz genelde geçişli fiil alan cümlelerde belirtme hali eki almış ya da almamış olarak yer alabilir. Cümlede failin yaptığı işten etkilenen unsurdur. Bir cümlede nesne ortak kullanılabilmekte ya da birden fazla nesne yer alabilmektedir. Cümle içinde sabit bir yeri yoktur herhangi bir ögeden önce ya da sonra gelebilir. Birden fazla nesne bir cümlede yer alabileceği gibi cümle içinde yer alan başka bir nesnenin de açıklaması şeklinde yer alabilmektedir. Genellikle fiile sorulan ne, kimi, neyi soruları nesneyi bulmak için yol göstermektedir.

“Fiilin mekanını ve istikametini gösteren cümle unsurudur. Yer tamlayıcısı hareketin cereyan ettiği bu yeri ve istikameti ifade eder. Fiile yer ve istikamet ekleri olan datif, lokatif ve ablatif ekleri ile bağlanır. Datifli yer tamlayıcısı hareketin kendisine yaklaştığını ve yöneldiğini; lokatifli yer tamlayıcısı hareketin kendi içinde cereyan ettiğini; ablatifli yer tamlayıcısı hareketin kendinden uzaklaştığını gösterir.”(Ergin, 2002) Bu ifadelerle göre yer tamlayıcısının zaman, mekan ve yer bildirmesi gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Bir cümlede birden fazla yer tamlayıcısı bulunabilmekte, bir yer tamlayıcısı diğer yer tamlayıcısının açıklayıcısı olabilmekte ve bazen de bulunamadığı durumlar olabilmektedir. Yönelme, bulunma ve ayrılma hal eklerinden birini alması gerekir ve bildirdiği mana yüklem zamanını, yerini ve mekanını açıklayabilmelidir.

“Fiilin muhtelif şartlarını ve zamanını gösteren cümle unsurudur. Hareketin nasıl, niçin, ne şekilde, hangi vasıtalarla hangi sebeple hülâsa hangi şartlarda yapıldığını veya olduğunu ve hangi zamanda cereyan ettiğini göstermek için zarf unsuru kullanılır. Zarf çekimsiz bir cümle unsurudur. Instrumental, eşitlik ve yön ekleri bulunabilir. Bazen zarfın sonunda ablatif eki de görülebilir.

Klişe ablatif bazen zarf olabilmektedir.”(Ergin,2002). Zarflar cümlede birkaç yerde ya da tek şekilde bulunabilir. Yer almadığı durumlar da mevcuttur. Kendinden önceki bir zarfın açıklayıcısı şeklinde de bulunabilmektedir. Genel olarak zarf bir işin nasıl, niçin ve ne surette yapıldığını gösteren cümle unsurudur. Bazı cümlelerde kelime grupları şeklinde zarflara rastlamak mümkündür. Bazı cümlelerde zarf müşterek olarak kullanılabilir. Zarfın cümle içinde bulunması için yükleme bazı sorular sormak işimizi kolaylaştıracaktır. Bunlar nasıl, ne zaman, niçin, hangi şartlarda, ne kadar ve hangi yöne şeklindeki sorulardır.

Cümlede bahsi geçen unsurlardan başka cümle dışı unsurlar olarak adlandırılan ögeler de yer almaktadır. Cümle dışı unsurlar bir cümlenin kuruluşunda doğrudan yer almaz, cümlenin anlamını kuvvetlendirirler. Leyla Karahan cümle dışı unsurların özelliklerini şu şekilde sıralamıştır. Ünlemler, ünlem grupları, hitaplar, bağlama edatları cümle dışı ögelerdir. Açıklama cümleleri ve ara sözler de cümle dışı ögedir. Cümle dışı ögeler, cümlenin her yerinde, başında, ortasında, sonunda bulunabilir (Karahan, 2007). Cümle dışı unsurlar yükleme ya da başka bir unsura sorulan herhangi bir soruya cevap niteliği taşımazlar. Bunlar sadece cümlenin ifade etmek istediği manaları kuvvetlendirirler. *“Türkçenin söz diziminde cümlenin ana unsurları özne, yüklem, nesne, zarf tümleci ve yer tamlayıcısıdır. Bunların dışında kalanlar ise cümlenin yardımcı unsurlarıdır.”* (Baydar, 2016). Cümle dışı unsurlar bulundukları cümlenin anlamını kuşkusuz etkilerler ancak söz konusu cümlenin yüklemi ile doğrudan ilintili olamazlar. Cümlenin anlamını güçlendirmek, duyguları daha derin ve etkili bir şekilde aktarabilmek için kullanılan cümle dışı unsurları kullanılmaktadır.

Bu çalışmada Refik Halit Karay'ın “Şeftali Bahçeleri” adlı hikayesinde yer alan unsurlar tespit edilecek ve yoruma tabi tutulacaktır. Hikayede yer alan unsurların sıklığı tablolar şeklinde gösterilecektir. Metnin cümlelerden, cümlelerinse unsurlardan teşkil olmasından sebep cümledeki unsurların dizilişi önem arz etmektedir. Metnin daha iyi anlaşılması içinde barındırdığı unsurların diziliş ve sıklığına bağlı olduğundan hikaye analiz edilecek ve çıkan sonuçlar paylaşılacaktır. Yazarın dili ve anlatımı hakkında daha açık ve net bir bilgi sahibi olabilmek için hikaye analiz edilmiştir.

Yöntem

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini Refik Halit Karay'ın eserleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Refik Halit Karay'ın 'Şeftali Bahçeleri' adlı hikayesi oluşturmaktadır. Karsar'a (2007) göre evren, araştırma bulgularının genele dayandırılmak istendiği ögeler topluluğudur. Örneklem seçilirken rastgele seçeme yöntemi uygulanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler, doküman analizi yapılarak elde edilmiştir. Doküman analizi, yazılı belgelerin içeriğini titizlikle ve sistematik olarak analiz etmek için kullanılan bir nitel araştırma yöntemidir (Wach, 2013). Konu olan hikayenin detaylı taraması yapılarak veriler toplanmıştır.

Verilerin Toplaması ve Analizi

Bu makale nitel araştırma yöntemlerinde doküman analizi ile hazırlanmıştır. Doküman analizi yöntemi, araştırmanın amacına yönelik kaynaklara ulaşmada ve elde edilecek verilerin tespit edilmesinde kullanılır (Çepni, 2007). Araştırmamız nitel araştırma desenlerinden durum deseni ile hazırlanmıştır. Durum çalışması, sınırlı bir sistemin nasıl işlediği ve çalıştığı hakkında sistematik bilgi toplamak için çoklu veri toplama kullanılarak o sistemin derinlemesine incelenmesini içeren metodolojik bir yaklaşımdır (Chmiliar, 2010). Araştırmada bulgulara ulaşmak için metindeki cümleler teker teker incelenmiş, bizatihi unsurlar belirtilmiş ve tablolar şeklinde gösterilmiştir. Araştırmanın güvenirlik ve geçerliliği için uzman görüşlerine de başvurulmuş bu şekilde bir sonuca varılmıştır. Metin içindeki kısaltmalar Ö: Özne; G.Ö: Gizli Özne; Y: Yüklem; Z: Zarf; B'Lİ N: Belirli Nesne; B'SİZ N: Belirsiz Nesne; YT: Yer Tamlayıcısı şeklinde ifade edilmiştir.

Bulgular

Irmağa giden yol, kasabadan kurtulunca, göz alabildiğine uzanan sayısız şeftali bahçeleri

Ö. Z.

arasından geçerci. Haziran içinde bile taşkın dere ayaklarının çamurlu, ıslak tuttuğu bu

YT. Y.

gölgeli yerlerde otlar bütün bir yaz mevsimi yeniden yeniye sürer, kızgın güneş ağaçların

YT. Ö. Z Z Y.

tepelerinde meyvaları pişirirken, rutubetli toprakta birbiri arkasına yoncalar fışkırır, çayırlar

Z. YT. Ö Y. Ö

kabarırdı. Suların serinliği, taze ot kokusu, gölgelik ve bereket içinde bahar, bu bahçelerde tâ

Y. Ö. Ö. Ö YT

kışa kadar uzanıp giderdi.

Z Y.

Her tarafa taşkın bir şeftali kokusunun dolup sindiği durgun sıcak günlerde işsizler takım

Z. Ö.

takım kasabadan inerler, ırmakta yikandıktan sonra gelip gölgeli çimenlerde yatarlardı.

Z. YT. Y Z YT. Y

Yüksek dallardaki fazla olgun, ballı şeftaliler saplarından kurtularak dolgun, yumuşak bir

Ö. Z

sesle yerlere, çimenler içine, yatanların üzerine durmamacasına yavaş yavaş dökülürdü.

Z. YT. YT. YT Z Z. Y

Toplamakla biter tükenir şey değildi; ürünün yarısı ağaçlarda kalır, böyle, pişip oldukça teker

Ö Y. Ö. YT. Y. CDU. Z

teker, ağır ağır toprağa düşer, karışır, kaybolurdu.

Z. Z. YT. Y. Y. Y.

Kasabanın çocuk çılgılığıyla dolu, gübre kokulu kızgın sokaklarından kurtulanlara; bu kuytu,

YT.

loş, hoş kokulu yerler ne tatlı gelirdi. Akşam üzerleri hükümet memurları heybelerine

Ö. Z Y. Z. Ö. YT
rakılarını koyar, merkeplere binip bu bahçelere gelirlerdi... Yer yer içki sofraları kurulur,
B'Lİ N. Y. Z. YT. Y. Ö. Y.
sohbetler edilir, gazeller okunurdu. Şeftali bahçelerinin eğlencesi tâ uzak diyarlara bile ün
S.Ö. Y. S.Ö. Y. Ö. YT
salmış, dillere destan olmuştu. Onun için ne kadar zevkine düşkün, keyfine meraklı memurlar
Y. YT. B'SİZ N. Y. Ö.
varsa hep burasını ister buraya yerleşirdi. Çapkın mutasarrıflarla hoş görülü kadınların uğrağı
YT. Y. YT. Y.
olmaktan kasaba öyle serbeslemiş, halkı öyle açılıp zevke, safaya dalmıştı ki artık uygun
Z. Ö. Z. Y. Z. YT. YT. Y. Z
görülmeyen günah kalmamıştı.
Ö. Y
Burası Anadolu'nun Saadâbadı idi. Tıpkı «Saadâbad» gibi burada da sürekli sazlar çalınıp
Ö. Y Z YT. Z. Z.
çengiler oynar; gazeller okunup şiirler yazılırdı. İçki düşkünü mutasarrıflar, müdürler içinde,
Ö. Y. Z. Ö. Y Ö CDU
çoğu şairdi. Nedim gibi gazeller yazarlar; aruzdan, tasavvuftan konuşurlar; Mevlevîlikten
CDU Y. Z. B'SİZ N. Ö. YT. YT. Y. YT
Melâmîlikten dem vururlardı, ömürleri sazla, sözle tatlı geçirdi. Bu keyif düşkünü memurlar
YT. Y. Ö. Z. Z. Z. Y. Ö.
suya sabuna dokunan işlere karışmadıklarından senelerce yerlerinde kalırlar, kasabayı
Z Z. YT. Y
benimseyip evler yaptırırlar, havuzlar açtırıp kameriyeler kurdururlardı. Aslında çoğu, devrin
Z. B'SİZ N. Y Z. B'SİZ N. Y. CDU. Ö.
hoş görmediği, başından savdığı kimselerdi. Yükselme ümidinde olmadıklarından resmî
Y Y.T
işlere önem vermezler, zevklerine bakarlardı.
YT Y YT Y.
Sıcak, ağır bir yaz günü idi... Yeni gelen Yazı işleri Müdürü ikindi vakti, kalemlerin boşalıp

Y Ö Z
dairelerde kimsenin kalmadığına pek şaşı, hükümet konağının iç avlusuna dizili kadife
YT Z. Y
palanlı, dinç, gülbüz merkeplerden birine atlıyan, şeftali bahçelerinin yolunu tutuyordu.
Ö B'Lİ N Y
Kâtiplere kadar herkes, böyle birbirlerine selâmlar dağıtarak, şakalar yaparak, kabarık, taşkın
Ö. Z Z
heybelerinin ortasına gömülü, keyifli keyifli, koşa koşa uzaklaşıp gidiyorlardı.
Z Z Z Y
Şehrin açığında tâ ova ile bahçeler arasında güneşe karışmış, gittikçe büyüyen, genişleyen bir
YT YT
toz bulutu geçtikleri yolu gösteriyordu.
Ö B'Lİ N. Y
Agâh Bey dünya gidişinden habersiz, kuramsal görüşlerle büyümüş dik başlı, kuru zevkli bir
Ö
adamdı. (G.Ö)Mülkiyeden çıktıktan sonra Avrupa'ya kaçmış, fakat nüfuzlulardan birinin
Y Z YT. Y. CDU Z
aracılığıyla İstanbul'a dönmüştü.(G.Ö) Tam dört ay Zaptiye Nezareti tutukevinde sebepsiz
YT. Y.
alıkonulduktan sonra buraya Yazı işleri Müdürlüğüyle atılmıştı.
Z. YT. Z Y
Anadolu içinden hanlarda kalıp köylerde yatarak memuriyetine gelirken yüreğini keder, gam
Z B'Lİ N Ö. Ö
kaplamış, memlekete ciddî hizmet etmek kararını almıştı. Başının içinde, kasabaya indiği
Y B'SİZ N. Y YT. Z
gün, yeni düzenlemeler, örgütler, yardım dernekleri gibi ağır düşünceler doluydu.(G.Ö) Bu
Ö Y
küçük şehirde kocaman işler göreceğini, herkese parmak ısırtacak eserler çıkaracağını
YT. B'Lİ N B'Lİ N Y

sanıyordu. (G.Ö) Durmıyacak, dinlenmiyecek, çalışacaktı.(G.Ö) Atılganlık gerek diyordu,

Y Y Y Y B'SİZ N Y

mutasarrıftan tutarak âmir ve memurların hepsini yola getireceğine inanmıştı. Memleketi

Z YT Y. B'Lİ N

kaplayan tembelliği, durgunluğu kafası almıyordu. «Bu uyuşukluk, bu kayıtsızlık ne?» diye

B'Lİ N B'Lİ N Ö Y (Ö Ö Y) Z

kendi kendine soruyor, cevabını bulamıyordu. Z

Y T Y B'Lİ N. Y

Hayır, kendisi büsbütün başka türlü bir memur, Avrupalı bir hükümet adamı olacaktı... işte

CDU. Ö. B'SİZ N B'SİZ N Y CDU

bu ufak memuriyet ne iyi bir deneme alanıydı...

Ö Y

(G.Ö)Fakat ilk günü ümitsizliğe düştü. Mutasarrıf ona bu memlekette işlerin az olduğundan,

CDU Z YT Y Ö YT YT

rahatına bakmasından, yorgunluk almasından söz etti. «Kadı Yahya» dan beyitler okuyarak

YT YT Y Z

yerden selamlar, gevrek kahkahalar arasında; yerini getirip, kuru üzümünden iki çekilmiş, yirmi

YT Z

iki grado sert rakısını övdü.(G.Ö) Bal ile yapılmış baklavanın türüsünü sayıp döktü. Evkaf

B'Lİ N Y B'Lİ N Y Ö

Memuru daha ileri varmış, bekâr olduğunu anlayınca burada yokluk çekilmeyeceğini

Z. Y Z YT B'Lİ N

müjdelemişti. Alay komutanı altmış beşlik iri yarı bir bunak, baba diliyle onu; «Safa âmedi,

Y Ö Z B'Lİ N

safa âmedi » diye pek teklifsiz karşılamış, hiç sebepsiz, birdenbire saat meydanındaki

Z Z Y Z Z

Somaki mermerden geniş göbek taşlı, yüksek kubbeli selâtin hamamını tarif etmişti. Önüne

B'Lİ N Y Ö

gelen de şeftali bahçelerini söylüyor, keyiften, eğlenceden söz ediyordu.

B'Lİ N Y YT YT Y

Agâh Bey şaşkına dönmüştü. Muhasebecinin: «Arzu buyurursanız bahçelere gidelim, merkep

Ö. YT Y

hazırlattık, eğleniriz!» teklifini hemen sert bir yüzle reddetti. Hükûmet konağında bir başına

B'Lİ N Z Z Y YT Z

kalmıştı.

Y

(G.Ö)İkinci güneşinin gözler alan çiy aydınlığı içinde bilmediği sokakları yabancı yabancı

Z

dolaşmaya mecbur oldu.(G.Ö) Kasabanın iç mahalleleri şenlik günlerine özgü bir boşlukla

YT Y. Ö Z

sessiz, durgundu.(G.Ö) Çesmelerden su taşıyan tek tük adamlarla birkaç yaşlı nineden başka

Y. Y YT

kimseye rasgelmemişti. Onlar da kendisine acayip bir gözle bu saatte, herkes bahçelerde iken

Y Ö Z Z Z

neden buralarda dolaştığına şaşar gibi bakmışlardı... Sonra... Kızgın, dumanlı bir gurup

YT YT Z Y Z Ö

oldu; ezan sesleri arasında kısık, uyuşuk lâmbalar birer birer yanıp kasabayı kasvetli bir gece

Y YT Z B'Lİ N Ö

sardı. (G.Ö)Erkenden yatmıştı...

Y Z Y

Aradan birkaç saat geçmişti, ki uykusundan şen seslerle uyandı, pencereye koştu. Dar

Z Ö Y YT Z Y YT Y

sokakları kızıl alevli meşaleler aydınlatıyor, gündüz hükûmet avlusunda gördüğü kadife

B'Lİ N Ö Y Z

palanlı eşeklerde memurlar yarı keyif şakalaşa gülüşe geçiyordu. Geç kalanların (gürültüsü)

YT Ö Z Y Ö

uzaklardan gürültüsü duyuluyordu. Agâh Bey öfkelen-di. Zevk, safa bu adamları bir deniz

YT Y. Ö Y Ö Ö. B'Lİ N Z

gibi gırtlaklarına kadar sarmıştı, içinde rahat, durgun bir balık hayatı geçiriyorlar,

Z Y YT B'SİZ N Y

(G.Ö)dünya ile ilgilenmiyorlardı.(G.Ö) Ertesi günden başlayarak daha ciddi daha kararlı

YT

Y

Z

duygulu, âdi ömürlü adamlara daha sert, daha kaba davranmak niyetiyle yumrukları kısıtlı,

Z

Z

yüreği kinli, tekrar uyudu...

Z.

Z.

Y.

Her gün bir düğün evi neş'esiyle çalkalanan bu şehirde yeni Yazıişleri Müdürü sıkıntıdan

YT

Ö

YT

boğuluyordu, önce işiyle uğraşıp boş vakti kalmayacağını sanmıştı, fakat yapacağı kıttı.

Y

Z.

Z.

B'Lİ N

Y

CDU

Ö

Y

(G.Ö)Esniye esniye odasında gevşiyor, uyuyuyordu. Mutasarrıfa ilk hevesle şehrin imarına,

Z.

YT

Y

Y

YT

sapan ve tırpanlarının islahına, kağı arabalarının değiştirilmesi gereğine dair ayrıntılı

B'SİZ N

öneriler vermişti.

Y

Hiçbir sonuç çıkmıyordu. Daima gelişimden, uygarlıktan söz açıp uzun, sinirli, umutsuzluk

Ö

Y

Z

dolu nutuklarını, nezaketin bile örtemediği öyle anlamsız, hiçten bakışlarla uyuşuk uyuşuk

B'Lİ N

Z

Z

Z

(G.Ö) dinliyorlardı ki ağıyacağı geliyordu. Hayır, hiçbir iş yapmak, bir hizmet görmek

Y

Ö

Y.

CDU

Ö

olanağı yoktu, ödenek azlığı, arkadaşların tembelliği her atılıma engeldi. Yüreğinde köpüren

Y

Ö

Ö

YT

Y

Ö

gayret hizmet isteği yavaş yavaş sönüyor, yatışıyordu. Bu dayanılmaz bir ömürdü...

Ö

Z

Y

Y

Ö

Y

Zaten hükûmetteki arkadaşları da ondan bezmişler, yola gelmeyen, zevkten anlamayan bu

CDU

Ö

YT

Y

adamdan yüz çevirmişlerdi. Eski Yazı işleri Müdürü gözlerinde tütüyordu.(G.Ö) Ne çapkın

YT

Y

Ö

YT

Y

bir İzmir'liydi...(G.Ö) Kasabaya ilk geldiği gece onu bir ziyafete götürmüşlerdi.(G.Ö) İçip

Y Z B'Lİ N YT Y
içip coşmuştu ki... parmaklarına tahta kaşıklar takmış, daha yeni tanıdığı adamlar arasında
Z Y YT B'SİZ N Y YT
takırdata takırdata saatlerce «Adanalıyı» «Konyalıyı» oynamıştı.(G.Ö) Şairdi de...(G.Ö)
Z Z B'Lİ N Y Y
Sabahleyin geceki eğlentiyi anlatan «kat ender kat» matla'lı gazel yazıvermiş, mutasarrıfın
Z Z B'SİZ N Y YT
beğenisine erişmişti. Hatta kadı efendi; «Aziz, sen devrin Fuzulî'sisin!» diyerek onu
Y CDU Ö Z B'Lİ N.
gözlerinden öpmüştü.
Y.T Y
Şimdiki müdür ne gazelden anlıyordu, ne de rakıdan... (G.Ö)Nereden de buraya gelmiş,
Ö YT Y YT YT YT Y
herkesin başına dert kesilmişti? (G.Ö)Aradan iki ay geçtiği halde, bugüne dek şeftali
YT. B'SİZ N Y Z Z
bahçelerinin akşamcılığına onu götürememişlerdi.(G.Ö) Kafasına zevk eğlence düşüncesi
YT B'Lİ N Y YT B'SİZ N
sokamıyorlardı. Muhasebeci boş yere yirmi iki grado şeftali rakısını ballandırıyor, Evkaf
Y Ö Z B'Lİ N Y Ö
memuru ara sıra evine aşırıldığı Havva kuzularını boşuna övüyordu.
Ö B'Lİ N Z Y
Bir gün muhasebeci dayattı, hatırını kırarsa gücenecekti, pek geç kalmazlar, onu rahatsız
Z Ö Y Z Y Z. Z Y B'Lİ N B'SİZ N
etmezlerdi; şöyle bir kır gezintisi yapacaklardı. Kadı, Evkaf memuru, Posta müdürü, dört, beş
Y B'Lİ N Y CDU
kişi, kalabalık değil... Artık büsbütün kabalık olur diye Agâh Bey korktu, «Peki» dedi.
Y Z Ö Y B'SİZ N. Y
(G.Ö)Kasabada kimsesizlikten, işsizlikten de boğuluyordu. Bir defa eğlenip şu âlemi
YT YT YT. Y Ö
görmesi elbette uygun olurdu, belki de eğlenirdi; doğa güzelliğine bu kadar çekingen durmak
CDU Y CDU Y Ö

saçmaydı...İkinci üzeri merkeplere bindiler, (G.Ö)rahvan yürüyüşlü, yumuşak palanlı rahat

Y Z YT Y Y

hayvanlardı; kendilerine özgü, ufak ufak adımlarla, çabuk, çabuk ve düzenli salıntılar ile

yürüyüşleri vardı. Agâh Bey hoşlandı. İlle şeftali bahçelerinin arasına girip de tozdan,

Ö Y Ö Y

güneşten kurtuldukları zaman yosun gibi koyu yeşil, yarı ıslak yoncalar ve su sesi büsbütün

Z Ö Z

keyfine gitti. İğdeler, böğürtlenlerle örtülü iki yüksek çit arasından dolana dolana uzun bir

Y Ö Z

yol gittiler. Şeftalilerin kokusu sinirlerini gevşetmişti.(G.Ö) Eğile kalka meyva

B'SİZ N Y Ö B'LİN YT

devşiren kızlara şimdi tuhaf, istekli bir gözle bakıyordu.(G.Ö) Arasına elleri bohçalı, yüzleri

Z Y Z

terli takım takım kadınlara rasgeliyorlardı. Bunlar ırmaktan dönüyorlardı. (G.Ö)Memleketin

YT Ö YT Y Y

geleneği idi; yazın hepsi açıkta dereye girerler, oynasa haykırışa uzun uzun

Y Ö YT YT Y Z Z

yıkanırlandı.(G.Ö) Ne de iri kalçalı, endamlı kadınlardı... Yüreğe fazla bir sıcak gibi,

Y Y Ö

çarpıntılar getiren sancı, istekli bakışları da vardı...

Ö Y

Muhasebeci Bey, pembeye yakın bulanık renkli bir cins şeftali rakısına düşküdü; «Bakalım

Ö YT Y

benim âbı hayatı* nasıl bulacaksınız?» diye kadehi uzattı: Agâh Bey içti; biraz buruk ama

Z B'LİN Y Ö Y

baygın kokulu, değişik tatlı, hoş bir içkiydi. Ötede kalem efendileri rakı sofrasını kurmak,

Y YT Ö

mezeleri, salataları hazırlamakla uğraşiyor; odacılar kenarda ateş yakmışlar, kebab

Z Y Ö YT B'SİZ N Y B'SİZ N

çeviriyorlardı. Şeftali kokusuna karışan bu pişmiş et kokusu akşamın serinliği içinde insana

Y Ö Z YT
keyifli bir iştah veriyordu; (G.Ö)sürekli içiyorlar, üzerlerine yoğurt dökülmüş sıcak patlıcan
B'SİZ N Y Z Y
kızartmalarından, taratorlu semizotu salatalarından kaşık kaşık yiyorlardı.
YT YT Z Y
(G.Ö)Tâ geç vakit döndüler; dağların ardından yansı kopuk kırmızı bir ay karanlığı yararak
Z Y YT Ö Z
hüzünlü hüzünlü yükseliyordu; arka kafiide biri «Tahammül mülkünü yıktın Hülâgû Han
Z Y
mısın kâfir» diye haykırırken daha uzaklardan, Boğaziçi'nin durgun gecelerinde suları döven
Z Z
bir uskur sesi gibi davulun gümbürtüsü vakit vakit duyuluyordu. Agâh Bey, yarı keyifli, onu
Z Ö Z Y CDU B'Lİ N
evine kadar getirdiler. Hemen soyundu, yattı. Her geceğine benzemeyen bu kurşun gibi ağır
YT Y Z Y Y Ö
uyku, beynin değil, midenin, vücudun yorgunluğunu dinlendiren bu kaba uyku ne hoştu...
Ö Y
Ertesi günü cuma idi. Erkenden arkadaşları haber gönderdiler, ırmağa, yıkanmaya
Ö Y Z Ö B'SİZ N. Y YT Z
gideceklerdi.(G.Ö) Dönüşte değirmende öğle yemeği yiyecekler, akşam rakısını Mutasarrıfın
Y Z YT B'SİZ N Y B'Lİ N
yeni yaptırdığı havuz başında içeceklerdi.
YT Y
(G.Ö)Gitmemek istedi. Fakat bu gübreli, tozlu kasabada tek başına uzun bir gün nasıl
B'SİZ N Y CDU YT Z Ö Z
geçerdi? (G.Ö)Hem de ırmağa kadar inmemişti. Yıkanmasa bile bir kere görmek gerek değil
Y. CDU YT Y Ö Y
miydi? (G.Ö)Merkeplere atladılar, şeftali bahçelerinden geçtikten sonra tımar görmemiş, sık
YT Y Z
gür bir ayvalığa daldılar.
YT Y

Suyun iki tarafında da dalların örgülerle çevrilip gölgeleriyle kuytulaşmış birçok ufak

YT Ö

havuzlar vardı. Yüksekten dökülen su, buraları oymuş, derinleştirmiş, sanki yıkanması kolay

Y Ö B'LİN. Y. Y

olsun diye özenip hazırlamıştı. Ağâh Bey yıkanmak fikrinde değildi. Bir süre yalnız seyretti.

Z Z Y Ö Y Z Z Y

Fakat baktı ki bu hiç de fena bir iş değildi; akşamki ispiroto ile zehirlenmiş şu sıcak terli

CDU Ö Y Ö

vücudu serin sudan elbette keyif duyacak, fayda görecekti. (G.Ö)Ona ince kumlu, kapanık,

YT CDU Y Y YT B'SİZ N

derin bir havuz buldular, sere serpe, zevkli zevkli yıkandı.

Y Z Z Y

Şimdi dönerlerken, açılıp rahatlamış olan derisinden bu güzel kokulu hava kolayca giriyor,

Z YT Ö Z Y

sanki kanına bile hoş kokular katıyor, ciğerlerini seftalili, serin, eşi bulunmaz bir hava

YT B'SİZ N Y B'Lİ N Ö

dolduruyordu.

Y

(G.Ö) Değirmende, daha sabahtan gönderilip hazırlanan yağlı bir oğlak çevirmesini tam

YT CDU B'Lİ N

kıvamında buldular. Daha beş on türlü yemek yaptırılmıştı. (G.Ö)O kadar yemişlerdi ki yola

Y Ö Y Z Y YT

çıkmaya güçleri kalmamıştı.(G.Ö) Dere kenarında, dalları sarkık koca söğütlerin altında birer

Ö Y. YT YT

birer serilip uyudular.Mutasarrıfın evinde gece, daha kıbarca, daha zarifçe geçmişti. Rakı

Z Y YT. Ö Z Z Y Ö.

billur sürahilerle kesme kadehlerden sunuluyor, balık yumurtası, siyah havyar gibi Anadolu

Z YT. Y. Ö Ö

için seçme mezeler yeniliyordu, izinle livaya gelen bir mal müdürü güzel keman çalmış, bir

Y Z Ö Z Y

tapu memuru da İstanbul'daki Mahmutpaşa çarşısının kusursuz bir taklidini yapmıştı.(G.Ö)

Ö B'Lİ N Y

Çok eğlenmişlerdi. Agâh şimdi hemen her eğlentiye giriyordu.(G.Ö) Sonunda ona, kendisi

Z. Y. Ö Z. Z. YT Y CDU. YT.

için bir merkep alması gerektiğini söylediler. Köylerle, pazarlara adamlar gönderildi. İri

B'Lİ N. Y. YT Ö Y

boy lu, sağ lam yürüyüş lü, rahat bir eş ek bulduruldu, bir de kadifeli, mor püsküllü, şeritli,

Ö Y. CDU Ö

saçaklı yeni palan yaptırıldı. Akşamları, Yazı işleri Müdürünün de merkebi öbürleriyle artık

Y Z Ö Z CDU

hükümet konağının iç avlusunda sıralanıyordu.

YT Y

Öneriler, kararlar çoktan boşlanmıştı. Aslında çalışmaya, kendisini dinlemeğe vakti Ö

Ö Z Y CDU YT YT Ö

kalmıyordu. Ağustos içinde av başladı,(G.Ö) erkenden kalkıp bağlara yayılıyorlar, çil keklik

Y Z Ö. Y Z YT Y B'SİZ N

yuruyorlardı. Bütün kasaba, memurlarının zevkine hizmetle görevliydi...(G.Ö) Günlerce

Y Ö YT Y Z

uzak köylerden jandarmalar, şöhretli zağarlar getiriyorlar, kış için tavşan avına tazılar

YT B'SİZ N B'SİZ N Y Z YT B'SİZ N

peyliyorlardı. Bu kusursuz bir damat yaşantısıydı.

Y Ö Y

Eğlence toplantılarında bir kenara çekilip kahve fincanıyla yarı gizli rakı atıştıran Ceza Reisi,

Ö

Agâh'ı zorluyor, «Seni evlendirelim oğlum, bu memlekette bekâr durulmaz!» diyordu. Sahi,

B'Lİ N. Y. B'SİZ N Y CDU

bu güç işti. İçin için eridiğini, zorluk çektiğini o da duyuyordu.

Ö. Y B'Lİ N B'Lİ N Ö. Y

Karanlık bir gecede, Evkaf memuru onu arka kapıdan evinin zemin katında basık bir odaya

Z Ö B'Lİ N YT YT

soktu, içeride iki kadın vardı, ikisi de ün kazanmış, güzel, dolgun kadınlardı, erkeğe alışkın

Y YT Ö Y Ö Y Y
görgülü tavırla sigara içiyorlar, uzun bir memur kuşağına böyle yarı gizli hizmet etmekten
Z B'SİZ N Y YT
şiveleri nazikleşmiş, ince bir dille rahat, rahat konuşuyorlardı.
B'Lİ N Y Z Z Y
Biri esmer, uzun boylu, endamlıydı; göğsü dar yeleğinin altında genç, gürbüz duruyor, insana
Ö Y Y Y Ö YT Z Z Y YT
dalgın, tatlı gözlerle derin derin bakıyordu. Öbürü sarışın, büsbütün iri, gösterişliydi.(G.Ö)
Z Z Y Ö Y Y Y
Uzun saçlarını elli altmış örgü yapıp sırtından aşağı, eşi bulunmaz bir atkı gibi koyuvermişti.
B'Lİ N Z Z Z. Y
(G.Ö)Başlarına oyaları aynı örnek yemeniler bağlamışlar, üzerlerine kenarları aynı gergef
YT B'SİZ N Y YT
iğnesiyle işlenmiş gömlekler giymişlerdi; ayaklarında da gül resimli çoraplar, sarı meşinden
B'SİZ N Y YT Ö
kunduralar vardı.
Ö Y
Esmeri ağır başlı, tok, dolu bir sesle türküler söyledi, sarışını kırıla döküle, çocuksu
Ö Z B'SİZ N Y Ö Z Z
tavırlarla oyunlar oynadı. Agâh Bey, bu eğlentiye umduğundan iyi bulmuştu. «Vallahi hoş,
B'SİZ N Y Ö B'Lİ N Z Y
lâtif şey!» diye arkadaşına teşekkürler ediyor, öbürü, kasabaya ait açıklamalar yapıyordu.
Z YT Y Ö B'SİZ N Y
Bazan azıllılar bu cins kadınların evleri önüne toplaşırlar, ağızdan dolma pis barutlu hantal
Z Ö YT Y
tabancalar patlatarak gece yarısı mahalleyi korkuya verirlerdi. Ertesi günü jandarmalar
Z Z B'Lİ N Y Z Ö
kabahatlıleri yakalar, koğuştaki bir temiz döverlerdi; mesele de kapanmış olurdu.
B'Lİ N Y YT Z Y Ö Y
Kış gelince gece toplulukları başlardı. Helva sohbetleri yaparlar, arasına da o meşhur,
Z Ö Y B'SİZ N. Y Z

görkemli hamamı kapatıp turşulu yemekler yerlerdi. Payitahtta vilâyet merkezinde yasak

Z B'SİZ N. Y

olan toplantılara, eğlencelere burada izin vardı... Herkes ucuza, kolayca eğlenebildiğinden

YT YT YT Ö Y Ö Z YT

başkasının keyfini çok görmüyor, çekemezlik etmiyordu.

B'Lİ N Z Y B'SİZ N Y

Agâh Bey yavaş yavaş alışkanlıklarını değiştirmişti. Şimdi rakısız yapamıyor, gözü önünde

Ö Z B'Lİ N Y Z Z Y YT

toprak bir imbikten halis cibre çektiriyordu.(G.Ö) Kadınsız da duramamıştı, sık sık arka

B'SİZ N Y Z Y Z

kapıdan eve ziyaretçiler girerdi. Entari ile püfür püfür, rahat rahat gezmeğe vücudu alışmıştı;

YT Ö Y YT Ö Y

eve gelir gelmez(G.Ö) soyunuyor, bahçe üstündeki odaya nargilesini kurup köşeye

Z Y Z YT

geçiyordu. Gelsin sohbet... Kabarik şilteli rahat köşe minderlerinin, yan yastıklarının

Y Y Ö YT

arasında vücudu gevşiyor; gitgide genişliyordu.

Ö. Y Z Y

Çalışmaya gönlünde hiç de istek kalmamıştı. Hattâ Kadı Efendi ile satranç oynamak, fiskiye

YT YT CDU Ö Y CDU

kahvede muhasebeci beyle tavla atmak gibi eğlenceler onu çoğunlukla dışarda

Ö B'Lİ N Z YT

alıkoyuyor, daireye gitmesine engel oluyordu. Kış, aslında Akdeniz sırtındaki bu memlekette

Y YT Y Ö CDU YT

sonbahar gibi hafif geçerdi. (G.Ö) Biraz rüzgâr soğukça esse tavan boyu ocaklara kuru zeytin

Z Y Z YT B'SİZ N

kütükleri atıyorlar, hindiler doldurarak, kazlar kızartarak kışın da zevkini çıkarıyorlardı. Bu

Y Z Z B'Lİ N Y

gamsız, geniş ömür yüreğinin ateşini söndürmüştü. (G.Ö) Şimdi geçen günlerdeki hizmet,

B'Lİ N Y

imar, yeni düzenlemeler gibi fikirlerini hatırladıkça nargilesini güreleterek gülümsüyor,

Z Z Y

arkadaşlarına kendini mazur göstermek için:

Z

— Toyluk, ne yaparsın?..

B’SİZ N

Diyordu...

Y

Aslında ikinci yaz gelmişti. Sinirleri gevşeten olgun bir meyva kokusu sıcak rüzgârlara

CDU Ö Y Ö

karişarak pencereden odaya doluyor, herkesi göz alabildiğine uzanan sayısız şeftali

Z YT YT Y B’Lİ N

bahçelerine çağırıyordu. Daha geçen yıl dar redingotu sırtında; uyuşukluk üzerine nutuklar

YT Y CDU

veren Ağâh Bey şimdi bu hoş kokulu havayı ciğerlerine kadar derin derin çektikten sonra

Ö Z B’Lİ N Z

yenleri sıvalı bol entarisi içinde rahat rahat geriniyor, yeni atılmış minderin üzerine yaslanıp:

YT Z Y Z

— Gel keyfim gel!..Diye söyleniyordu.

Z Y

Tablo 1: Metinde Kullanılan Cümle Unsur Sıklığı

Metinde Kullanılan Cümle Unsur Sıklığı
--

Yüklem	276
Özne	159
Gizli Özne	49
Zarf	213
Yer Tamlayıcısı	55
Belirli Nesne	54
Belirsiz Nesne	42

Hikaye 2193 kelime, 276 yüklem ve 160 cümleden meydana gelmektedir. Kelime sayısı, yüklem sayısı ve cümle sayısı karşılaştırıldığında bir cümlenin yaklaşık 18 kelime ve iki yüklemden oluştuğu ortaya çıkmaktadır. Bu ise bize yazarın daha çok birleşik cümle kullanmayı tercih ettiğini göstermektedir. Gereksiz özne kullanımı yoktur. Cümleler dilbilgisi kuralları göz önünde bulundurularak büyük bir titizlikle seçilmiştir. Hikayede kullanılan gizli özne ve gerçek özne sayılarının oranları ise bize yazarın cümleleri daha net seçtiğini ve dilinin daha anlaşılır olduğunu göstermektedir.

Tablo 2: Hikayede Geçen Kelime ve Cümle Sayısı

Hikayede Geçen Kelime ve Cümle Sayısı	
Kelime	2193
Cümle	160

Cümle ve kelime sayılarının oranı yazarın uzun cümleler kurduğunu göstermektedir. Hikayede gereksiz sözlerin kullanımı yok denecek kadar azdır. Yazarın uzun ama bir o kadar da anlaşılır cümleler kurması, dili son derece mükemmel kullandığının işaretidir. Yazarın okuyucuyu yormadan, kafa bulanıklığına mahal vermeden hikayeyi anlatması ve bunu yaparken dili de bir o kadar yerli yerinde kullanması dile olan hakimiyetini göstermektedir.

Sonuç ve Bulgular

Araştırmada incelediğimiz öykü 2193 kelime ve 160 cümleden meydana gelmiştir. Toplamda 279 adet yüklem bulunmaktadır. Bir cümle ortalama 18 kelimeden oluşmaktadır. Bu ise bize hikayede, uzun ve sıralı cümlelerin kullanıldığını göstermektedir. Refik Halid'in Maupassant tarzı bir hikaye yazarı olduğu, olayların ön planda yer alması ve hikayede geniş bir yer kaplamasından net bir şekilde görülmektedir. Canlı ve gerçekçi tasvirlerin yer aldığı hikayede yazar, samimi ve sade bir üslup kullanmıştır. Özne sayısı 159 ve gizli özne sayısı ise 49 dur. Yazar gizli öznenen daha çok özneyi kullanmıştır. Bu ise yazarın realist betimlere yer verdiğini göstermektedir. Yazarın hikayeyi, mükemmel gözlem becerilerini kullanarak yazmıştır. Olayları ve insanları çok detaylı bir şekilde okuyucuya aksettirse de genelde kahramanların iç dünyasına eğilmez. Betimleme çalışmalarında da oldukça başarılıdır. Dikkatimizi çeken başka bir nokta ise ortak öznelerin sıralı cümlelerde fazlasıyla tercih edildiğidir. Zarf sayısının 213 olması betimlemelerin bolca kullanıldığını göstermektedir. İmgelerin güçlü olması eserin ebedi ve estetik zenginliğini artırmıştır. Bu durum da yazarın hikaye tarzını ortaya koymakta ve öne çıkardığı unsurları dikkate vermektedir. Yer tamlayıcısı 55 defa tekrarlanmış ve hatta bazı cümlelerde birden fazla yer tamlayıcısı da kullanılmıştır. Belirli nesne 54, Belirsiz nesne 42 defa kullanılmıştır. Nesnelerin sayıları birbirine eşittir. Yardımcı unsurlar bir cümlede bazen birden fazla olarak kullanılmıştır.

Kaynakça

Baydar, A. S. E. (2016). Türkçenin Söz Dizimindeki Yardımcı Unsurlar Üzerine . *Türük Uluslararası Dil Edebiyat Ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi* , 1 (8) , 198-207 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turuk/issue/27065/517008>

Chmiliar, I. (2010). Multiple-case designs. In A. J. Mills, G. Eurepas & E. Wiebe (Eds.), *Encyclopedia of case study research* (pp 582-583). USA: SAGE Publications.

Çepni, S. (2007). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*. Trabzon: Celepler Matbaacılık.

Ergin, M. (2002). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul, Bayrak Basım.

Gencan, T. Nejat (2007). *Dilbilgisi*. Ankara: Tek Ağaç Eylül Yay.

Karaağaç, G. (2015). *Dil Bilimi ve Anlam Bilgisi Çözümlemeleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Karahan, L. (2007). *Türkçede Söz Dizimi*. Ankara, Akçağ Yayınları.

Karasar, N. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (17.baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Wach, E. (2013). *Learning about qualitative document analysis*.